

EARLY MODERN WORKSHOP: Jewish History Resources

Volume 3: Gender, Family, and Social Structures, 2006, Wesleyan University, Middletown, CT

Two Cases of Apostasy in Dubno in 1716 Jews, Christians, and Family Life

Magda Teter, Wesleyan University, USA

ABSTRACT: This text relates a trial of two Christian women who accepted to Judaism that took place in the city of Dubno in eastern Poland in 1716. The text presented here comes from a collection of primary sources published in Kiev [now Kyiv] in 1869, as part of effort by scholars at the time to collect and publish primary source materials about Ukraine. The collection is called Arkhiv Iugo-zapadnoi Rossii, or The Archive of South-Western Russia, and contains documents from the South-Western part of Ukraine.

This presentation is for the following text(s):

- Two Cases of Apostasy in Dubno in 1716

Copyright © 2012 Early Modern Workshop

EARLY MODERN WORKSHOP: Jewish History Resources

Volume 3: Gender, Family, and Social Structures, 2006, Wesleyan University, Middletown, CT

Introduction to the 1716 Apostasy Cases in Dubno

Magda Teter, Wesleyan University, USA

Notes: This text relates a trial of two Christian women who accepted to Judaism that took place in the city of Dubno in eastern Poland in 1716.

The text presented here comes from a collection of primary sources published in Kiev [now Kyiv] in 1869, as part of effort by scholars at the time to collect and publish primary source materials about Ukraine. The collection is called *Arkhiv Iugo-zapadnoi Rossii*, or The Archive of South-Western Russia, and contains documents from the South-Western part of Ukraine.

The specific document comes from the court of the town of Dubno in Volhynia, near two major towns at the time, Łuck and Krzemieniec. Dubno was a private town in Poland-Lithuania. In 1498 its owner at the time, Duke Konstanty Ostrogski received a privilege from the Grand Duke of Lithuania Alexander to raise the settlement to the status of a town. From 1507 it was governed by the Magdeburg Law. In 1609 a line of succession is established by Janusz Ostrogski, in case he or his descendants died without heirs. In such case the town was to be inherited by the Zasławski family, which indeed happened in 1619. In 1673 Dubno was turned into the hands of the Lubomirski family, then the Sanguszko family, and in 1753 back into the Lubomirskis' hands.

As it is typical for Poland, apostasy cases were tried by the magistrate not Church courts. The penalty for apostasy was burning at the stake, which for heresy death by sword. The defiant Maryna Dawidowa, who insisted on remaining in Judaism, was burned alive at the stake. Whereas the contrite Maryna Wojciechówna received a hybrid penalty, as a heretic—death by sword, and an apostasy –burning at the stake. Although the Magdeburg law, based on the *Speculum Saxonum*, specified that a repentant heretic or apostate should be given a chance of reconciliation, and should be executed only after a relapse, as it is specified by Canon law as well, here, rather typically for Polish courts, the execution followed quickly the trial.

This trial raises a number of questions about Jewish-Christian relations, permeability of boundaries between these communities, mobility, and culture, including language and clothing. Both women traveled great distances, Maryna Dawidowa from the town of Vitebsk in the north-eastern part of Poland-Lithuania (today's Belarus), and Maryna Wojciechówna from Mielec and Jędrzejów in Małopolska to Dubno. Both had no problems entering the Jewish community, one during her travels, the second by marrying a Jew in Dubno. Maryna Dawidowa's ability to travel thousands of miles and to pass herself off as a Jewess is especially striking. The case is not unique, although admittedly much rarer than Jewish conversions to Christianity and marriage between Jewish converts to Christianity with Christians.

Suggested Readings:

Fram, Edward, and Magda Teter. "Apostasy, Fraud, and the Beginning of Hebrew Printing in Cracow." *AJS Review* 30, no. 1 (2006): 31-66.

Grodziski, Stanisław. *Z Dziejów Staropolskiej Kultury Prawnej*. Kraków: TAIWPN Universitas, 2004.

Groicki, Bartłomiej. *Porządek Sądów i Spraw Miejskich Prawa Majdeburckiego w Koronie Polskiej*. Warszawa,: Wydawnictwa Prawnicze, 1953.

Teter, Magda. *Jews and Heretics in Catholic Poland: A Beleaguered Church in the Post-Reformation Era*. Cambridge; New York: Cambridge University Press, 2005.

———. "The Legend of Ger Zedek of Wilno as Polemic and Reassurance." *AJS Review* 29, no. 2 (2005): 237-64.

Teter, Magdalena. "Jewish Conversions to Catholicism in the Polish-Lithuanian Commonwealth of the Seventeenth and Eighteenth Centuries." *Jewish History* 17, no. 3 (2003): 257-83.

Copyright © 2012 Early Modern Workshop

EARLY MODERN WORKSHOP: Jewish History Resources

Volume 3: Gender, Family, and Social Structures, 2006, Wesleyan University, Middletown, CT

Two Cases of Apostasy in Dubno in 1716 Records of the Court in Dubno, 1716

Translated by Magda Teter, Wesleyan University, USA

Notes: This text relates a trial of two Christian women who accepted to Judaism that took place in the city of Dubno in eastern Poland in 1716.

Year 1716, 5 of March

Before the court and the magistrate of Dubno, the case between the court prosecutor, on one side, and, the faithless apostates from the Christian faith, on the other side, was heard:

In the town of Dubno arrived faithless people [*wiarołomcy*] from other lands, *alias* apostates from the Christian faith, whom no sooner than they reached the town, Lord God delivered them, so they may receive their end for their blasphemies. [They] having been caught, were put in prison in the castle, and then, at the orders of the castle authorities, were questioned by the magistrate as to where they were from and in what way they scorned the holy Christian faith, and having rejected it, accepted Jewish faith.

And so was presented one [woman] named Maryna Dawidowa Syrowajcowa, a widow, [who] confessed: "I am from Lithuania, from the town of Witebsk, a daughter of one eastern orthodox priest [pop] in Witebsk, Ochrym; and when my father died, my mother, then a widow, gave me in marriage to a Christian man, Dawid Syrowajec, with whom I lived for 10 years, and when my husband died, I connived to abandon the Christian faith and to accept the Jewish faith." She was asked: "who persuaded you to do so?" And she responded: "No one, on my own I heard from my father, a priest, that the Jewish faith was better than Christian, and so I, having taken it to heart, accepted Jewish faith, some half a year ago, around the Jewish sukkot [kuczek] and, having taken on this Jewish faith, about which no one knew, I left Witebsk on my horse and I traveled about 50 miles, and then I was already provided transportation from town to town [podwoły] by Jews, because I would say that I was Jewish, and so I was brought to

Dubno, and I only spent a night here and was immediately taken to prison.” And she was asked: “Can you return to Christian faith, and do you want to become Christian again?” And she responded: “that I don’t want to and I am ready to die in this Jewish faith for the living God, because it is a better faith, than your Christian, because your faith is false.” And she repeated it again many times during torture [*przy cielesnej confessacie*]; since she was subjected to it three times and was flogged with 186 lashes, but she said only the same thing, as the interrogation [record] shows in more detail.

The second female, named Maryna Wojciechówna, who was arrested during a wedding (because she had just married a Jew), was also where she was from. And she said: “I am from the town of Mielec, and I served there for three years in a house of a certain Jew, and then I was hired by Jews in Leżajsk, and so in Leżajsk I became Jewish and accepted the Jewish faith upon the persuasion of a Jew, Pasternak, and other Jewish men and women.” And when this woman, Maryna, was taken to torture, she confessed, both before and after, all this the same, and she was first flogged 66 times, and then in the end 40 times; and she said: “that now I am disgusted with the Jewish faith, and so as I used to believe in the crucified Christ, so now I am ready to suffer and die for him.”

Five Jews were also taken during that wedding and were not allowed to finish the wedding. The groom as well as other Jews present there were taken, namely : one Jew, the master of the Jewish hospital who hosted the wedding; the second Jew, who married [the bride and the groom]; the third Jew, the groom; the fourth Jew, who traveled with her for a while but who said that he did not know that this maiden was a Christian; the fifth, who wrote a contract [*karta*] between them, while sick, and he does not know for whom he had written that contract, as the interrogation record explains. And the five Jews, first voluntarily, then during torture, were interrogated, three times, and each was beaten three times, but lashed, they all said the same: that we did not know, none of us, that this maiden was Christian, as the interrogation record explains in detail.

And so this court, having heard the testimonies under torture, and regards such excess, very rare and unheard-of indeed, as scandalous to God and harmful to the holy, catholic Christian faith. Therefore, basing its judgment upon common law and legal codex, in particular on the article 79 of the Carolina and the Speculum saxonicum, Book I, that all apostates have to be punished by fire (speculum lib. 6.), this court, following these articles of laws, orders through this decree, that for this scandalous deed of abandoning the holy Christian faith, this Maryna Dawidowa, a widow, be burned alive at the stake of wood; but before she goes to the stake of fire, three pieces from her body should be first ripped off with pincers and they should be thrown into the fire and only then should she herself be put at the stake and burned alive.

The maiden, Maryna Wojciechówna, on the other hand, who has returned to Christian faith, and regretting her scandalous deed again wants to be a Christian, should still,

according to the commonly accepted laws, be decapitated first and her body is to be burned at the stake like those of other faithless people and apostates.

The five Jews, however, who confessed voluntarily as well as under torture that they did not know that this maiden was a Christian, and moreover, that the maiden, Maryna, herself admitted during tortured that “I do not know whether or not the Jew, Froim Jakubowicz, whom she was marrying, knew that I was a Christian,” and so she did not implicate him, but she said that all Jews must have known that I was a Christian, but because it is only she alone who said that and because the court has no other documents or evidence, so the court frees the Jews from death, namely: Froim Jakubowicz, Maryna’s groom; the second Lejba Mewszowicz, a wanderer; the third one, Lejba Abramowicz, the master of the hospital; the fourth one, Jankiel Boruchowicz, who performed the marriage ceremony unknowingly; and the fifth one, Jankiel Józefowicz, who while sick, after persistent pleading, wrote the contract. And the four are to be lashed, each 100 lashes, except for this Jankiel Józefowicz, who while sick wrote the contract and did not know that she was a Christian. And so, after lashing, the four vagabonds are to be expelled from the town, and those who have wives here in Dubno should be allowed to return to their homes and their wives. And because this scandalous excess happened in Dubno, within the Dubno kahal, and because the kahal was sluggish and kept among themselves these apostates for a week, whether or not they were [that they were Christians], and [the kahal officials] allowed for the wedding to take place, therefore, the court orders by this decree that Dubno kahal give two stones [approx. 64 pounds] of wax and four stones [128 pounds] of tallow for the local parish in Dubno; one stone of wax and two stones of tallow for the Bernardine monastery in Dubno; one stone of wax and two stones of tallow for the convent of the Carmelite nuns; one stone of wax for the orthodox church of St. Nicolas of Dubno; and similarly, one stone of wax for the orthodox church of Elijah the Prophet and the orthodox church of St. George on Surmicz; for the Basilian monastery and convent, one stone of wax each... They should pay a fine, as much as it is ordered, to the treasury of His Highness Duke, Lord, as his subjects, and to the castle authorities, as well as the magistrate in Dubno. And because this excess happened within this kahal, and the costs of this case was covered by the Christians in town, therefore, the Dubno kahal should pay the Christians back all legal expenses in this case.

In addition, according to the commonly accepted law, as well as the constitution of the Polish crown *articulo (sacrilegium) libro 3*, a Jew who hires a Christian of whatever sex as a servant should be fined with 100 *grzywien*, while a Christian is prohibited to serve in a Jew’s house under the penalty of imprisonment and a fine [*wina nieodpustna*]. A Jew in this situation should pay a fine 10 talars to the treasury of His Highness Duke. This should be announced at the market place three days after the execution of these criminals and so from then on no Christian, male or female, of Roman or Greek faith should dare to serve in a Jewish house under the above described punishment. Given

above. Mikołaj Wodowicki, scribe *M.D. juratus*, with his own hand. Jan Hołowczycki, lantwojt, in his own hand, Paweł Kiryanenko, mayor. Jan Kapustenko, mayor. Pavel Iarmolovich, mayor, in his own hand. A stone [kamień] was approx. 32 pounds. (In cyrillic.)

Copyright © 2012 Early Modern Workshop

EARLY MODERN WORKSHOP: Jewish History Resources

Volume 3: Gender, Family, and Social Structures, 2006, Wesleyan University, Middletown, CT

Court Case of Apostasy in Dubno in 1716 Records of the Court in Dubno, 1716

Prepared by Magda Teter, Wesleyan University, USA

Notes: This text relates a trial of two Christian women who accepted to Judaism that took place in the city of Dubno in eastern Poland in 1716.

[267] Roku 1716, 5 marca

Przed sądem i aktami majdeburi i Dubieńskiej agitowała się sprawa między instygatorem sądowym z jednej, a niezbożnych ostszczepienców wiary chrześcijańskiej z drugiej strony, w tem i o to: Iż w mieście Dubnie jawiło się z inszych krajów wiarołomcy, alias odszczepiency wiary chrześcijańskiej, którzy, mało się bawiwszy w mieście, że Pan Bóg onych wydał, aby za swoje bluźnierstwo odebrali koniec, którzy będąc połapani, do więzienia w zamku osadzeni są, a potem za rozkazaniem zwierzchności zamkowej, do urzędu miejskiego byli pytani, skądby byli i jakim sposobem wiarę świętą chrześcijańską pogardzili, i odstąpiwszy od niej, do żydowskiej udali się wiary.

A tak stanąwszy jedna, na imię Maryna Dawidowa, wdowa Syrowajcowa, wyznała: „żem ja jest z Litwy, z miasta Witebska, córka jednego [268] witebskiego popa, Ochryma, a gdy mój ojciec umarł, matka mija, będąc wdową, wydała mnie zamąż za chrześcianina, Dawida Syrowajca, z którym żyłam lat 10, a gdy mąż mój umarł, umyśliłam, opuściwszy wiarę chrześcijańską, a żydowską przyjąc wiarę.” Pytana była: „kto cię na to namówił?” A ona rzekła: „nikt, ja sama od ojca mego, popa, słyszała, że ta wiara żydowska jest lepsza a niżeli chrześcijańska, a tak ja, to wzięwszy w umysł, zostałam teraz w żydowskiej wierze, już temu około pół roku, jakoby od kuczek żydowskich i, wzięwszy tę żydowską wiarę na siebie, o czym nikt nie wiedział, swoim koniem wyjechałam z Witebska i jechałam około mil 50, a potem dawano mi już podwody od żydów, od miasta do miasta, bom powiadała, że ja jest żydówka i tak, aż tu do Dubna mnie przywieziono i tylko noc przemocowała w Dubnie, zaraz mnie wzięto do więzienia.” Pytana była: „Jeżeli możesz się nawrócić na wiarę świętą i chcesz być chrześcianką znowu?” Odpowiedziała: „że nie chcę i gotowam ginąć w tej żydowskiej wierze dla żywego Boga, bo to lepsza wiara a niżeli

wasza chześcijańska [sic], bo wasza jest wiara fałszywa.” Co powtóre i po wiele razy twierdziła już przy cielesnej confessacie; gdyż onę po trzy razy pokładano, a bito, której dano plag 186, ala [sic] ona to wszystko jednako mówiła, jako szyrzej inquisitia objaśnia.

Drugą dziewczkę, na imię Marynę Wojciechównę, którą wzięto podczas tejże wesela (bo już była ślub wzięła iz żydem), tedy i tej pytano, zkądby była? Ona rzekła: „Jam jest rodem z miasta Mielca, tamem i służyła u pewnego żyda lat 3, a potem mnie do Leżajska namówiono od żydów, a tak w Leżajsku zostałam żydówką z namowy żyda Pasternaka, i innych żydów, i żydówek, w wierze żydowskiej.” A gdy tę dziewczkę, Marynę, wzięto na cielesną confessatę, tedy, jak przed biciem, tak i po biciu wszystko jedno wyznawała, tkórą przez razy trzy pokładając, dano różgami plag 66, na ostatek 40; mówiła: „ze ja teraz brzydzę się tą wiarą żydowską, bom jak wierzyła w Chrystusa ukrzyżowanego, tedy i teraz dla niegom gotowam cierpieć i umierać.” Żydów zaś pięciu, których także do więzienia pobrano podczas tegoż wesela i niedopuszczono onym wesela kończyć i pobrano onych, tak nowożenców, jako i przytomnych natenczas żydów, jako to: żyda jednego, gospodarza szpitalnego, u którego to wesele odprawowało się; drugiego żyda który ślub dawał; trzeciego żyda, oblubieńca tej dziewczki ślubnego; czwartego żyda, który jechał z nią tak długo w drodze, a powiadał że nie wiedział, żeby to była ta dziewczka chrześcianką; piątego żyda, który pidał między nimi kartę, chory będąc, i nie wie komu pisał, jako inquisitia objaśnia. Których żydów pięciu, pierwszej dobrowolnie, a potem przy [269] cielesnej konfessacie pytano, że każdego bito barbarami po trzy razy, pokładając, jednak nie inaczej wszystko, jedno wszyscy mówili: żeśmy nie wiedzieli żaden, ażeby ta dziewczka miała być chrześcianką, jako szyrzej w inkwizycyi objaśniono.

Przeto sąd niniejszy, wysłuchawszy inkwizycyi przy cielesnej confessacie, a uważając taki exces popełniony, rzekdo abo nigdy niesłychany, haniebny przeciwko Panu Bogu i wierze świętej, powszechnej, chrześcijańskiej szkodliwy. Tedy, przychyłając się do prawa pospolitego i artykułów prawnych, jako objaśnia w artikulie 79, w księgach cesarskich et speculum saxonicum libro primo, że każdy odszczepieniec ma być ogniem karany (speculum lib. 6). Przeto i sąd niniejszy, zchylając się do tychże artykułów prawa, nakazuje niniejszym dekretem, aby, za tak haniebny uczynek w odstąpieniu wiary chrześcijańskiej, ta Maryna Dawidowa, wdowa, była żywą na stosie drew spalona; jednak, nim na stos ogniowy pójdzie, aby pierwszej kleszczami ciało jej było rwane razy 3 i na ogień rzucone, a potem i samę żywą na stos drew włożono i spalono onę.

Tę zaś dziewczkę, Marynę Wojciechownę, która, lubo znowu do wiary świętej chrześcijańskiej nawraca się, żałując za swój haniebny uczynek, i znowu chce być chrześcianką, jednak według prawa pospolitego, ma być gardłem karana, to jest, aby, pod miecz głowę oddawszy, ciało ma być spalone na stosie drew, jako wiarołomcy i odszczepieńcy.

Ci zaś żydzi pięciu, którzy, tak dobrowolnie, jako i przy cielesnej confessacie zeznali, że

nie wiedzieli, żeby była chrześcianką ta dziewczka, a co większa, że i sama ta Maryna, dziewczka, zeznała przy cielesnej confessacie na tego żyda, za którego iść miała, to, że ten żyd, Froim Jakubowicz, nie wiem czy on znał, czy nie znał, że ja byłam chrześcianką; dla czego i nie powoływała go w tem, i lubo zeznawała, że musieli żydzie wszyscy wiedziec o mnie, zem chrześcianką była, ale kiedy tylko on asama powiada, a innych dokumentów ani żadnych dowodów na to sąd nie ma, przeto owych pięciu żydów sąd uwalnia od stracenia gardła, jako to: Froima Jakubowicza, poślubionego tej to dziewczki Maryny, drugiego Lejbe Mewszowicza, wędrownego, trzeciego Lejbę Abramowicza, gospodarza szpitalnego, czwartego Jankiela Boruchowicza, który slub niewiadomie dawał, piątego Jankiela Józefowicza, który chory będąc, za usilną prośbą, kartę pisał. Między nimi jednak, aby ci czterech byli smagani u pręgi, każdemu po pląg 100, krom Jankiela Jozefowicza, który kartę chory, nie wiedząc że to chrześcianka, pisał. A tak, po wybiciu ruzgami u pręgi owych to czterech, wędrownych z miasta wypędzić, a którzy tu, w Dubnie, mają [270] żony, te, aby do żon swoich i mieszkania swego byli przypuszczeni. A że ten exces haniebny stanął w Dubnie, między kahałowemi dubieńskimi, a kahał był w tym ospały i trzymali u siebie przez tydzień owych odszczepieńców, czy to wiedząc, czy to nie wiedząc, i wesele onym pozwolili czynić, tedy nakazuje sąd niniejszym dekretem, aby kahał dubieński dał: na kościół Fary dubieńskiej wosku kamieni dwa, łoju kamieni cztery, na konwent dubieński ichmościów ojców Bernardynów wosku kamień jeden, łoju kamieni dwa; do klasztoru ichmościanek panien Karmelitanek konwentu dubieńskiego wosku kamień jeden, łoju kamieni dwa; do cerkwi świętego Mikołaja w Dubnie wosku kamień jeden; similiter do cerkwi świętego Eliasza Proroka i do cerkwi na Surmiczu świętego Jerzego; do monastynu ichmościów ojców Bazyljanów w Dubnie, wielebnym pannom Bazyljanom do monastynu za stawem dubieńskim rezydującym, tym, każdemu po kamieniu jednemu wosku powinni będą wydać. Wina zaś od tegoż kahału dubieńskiego dać powinni do skarbu jaśnie oświeconego xięcia jegomości, pana i dobrodzieja, ile rozkaz zajdzie, jako nad poddanymi, kaoo też zwierzchności zamkowej i na urząd miejski dubiński. A że u kahału stał się taki exces, a koszta łożyli w tej sprawie z miasta chrześcianie, tedy kahał dubiński powinien wszystkie koszta prawne w tej pretensyi chrześcianom przywrócić. To też dokłada się, według prawa pospolitego, jako statuta korony polskiej articulo (sacrilegium) libor 3 objaśniają, żeby, pod winą sta grzywien na żyda, który by żyd chrześcianina utriusque sexus za sługę przyjmował, a chrześcianin, aby też żydowi nie służył, pod więzieniem i winą nieodpusną. Żyd zaś takowy każdy winę zapłaci do skarbu J. O. X. Jegomości dziesięć talarów bitych. Co ma być obwołano w rynku, trzema dniami po exekucyi tych złoczyńców, aby od tych czas żaden chrześcianin, ani z chrzescianek, tak rzymskiej jako i greckiej religii, nie wazyli się służyć pod winą wyż opisaną. Datum ut supra. Mikołaj Wodowicki, pisarz M. D. Juratus, manu propria. Jan Hołowczycki, lantwojt, m.pr. Paweł Kiryanenki, burmistrz. Jan Kapustenko, burmistrz, Павелъ Ярмолевичъ, бурмистръ, m. propr

Publisher: Arkhiv Iugo-zapadnoi Rossii, (Kiev: Universitetskaia Tipografia, 1869), vol.

I, p. 5: 267-270

Copyright © 2012 Early Modern Workshop